

houdende wijze eenige wenken neêrgeschreven, „als aanhangsel zijner „voorlezingen over geneeskundige encyclopaedie en methodologie „en als een kleine leidraad bij het binnentreden in de praktijk”. De litterair-historische inleiding zoowel als de hoofdstukken, waarin beschreven zijn het algemeen gedrag van den arts en zijn verhouding tegenover de maatschappij, de zieken in verschillende standen, de collega's, het geneeskundig vereenigingsleven, het geneeskundig hulp-personeel en zijn eigen stoffelijk belang, — al deze onderwerpen zijn zoodanig behandeld, dat de lezer er een aanleiding in vindt tot nadenken, en een getuigenis voor de geleerdheid, het karakter en de gerijpte ervaring van den Schrijver. Het lezen van dit boekje zij den collega's ten zeerste aanbevolen. Het is noch een theoretische beschrijving van den geneeskundigen „braven Hendrik”, waarin zoodanige deugden van den geneesheer geëischt worden, — en wie weet door wien? — dat alleen het papier er geduld voor kan hebben. Noch is het een verzameling praktische wenken, hoe men „er” komen moet; deze laatste soort „deontologieën” zijn vaak een ontkenning van de deontologie.

Gaarne had Ref. in het boekje gezien een behandeling van die onderwerpen, die in onzen tijd voorwerpen van strijd uitmaken, en waarover ieder het oordeel van een onpartijdige wel zou willen vernemen. De aanwijzingen tot medisch handelen, de opvatting van het geneeskundig geheim in verschillende omstandigheden, ziedaar brandende vragen, geheel binnen het begrip „deontologie” vallende en de pen van een PAGEL ruimschoots waard. Maar zoodra een oordeel in zulke vraagstukken wordt uitgesproken, is het uit met de onpartijdigheid. En zoo kiest Schr. wel degelijk partij in het vraagstuk, dat in onze Maatschappij bekend is onder den onjuisten titel: „*vak- vereeniging of niet?*” Aan allen, die hierin belang stellen, wenscht Ref. nog afzonderlijk het zevende hoofdstuk aan te bevelen.

PINKHOF.

PARTICULIERE CORRESPONDENTIE.

Geachte Redactie!

Langer dan mijn plan was heb ik gewacht om U te melden, wat men hier tegen de schoolartsen en tegen de regeling der werkzaamheden dier artsen heeft. Dit komt, omdat ik eigenlijk niet genoeg kon vinden, wat de moeite waard was om U mede te delen. Het is natuurlijk overbodig, dat ik opsom, wat men tegen het geneeskundig toezicht op de scholen in het algemeen heeft, daar de lezers van het *Tijdschrift*, die zich daarvoor interesseeren, daarover voldoende kunnen lezen in: *die Zeitschrift für Schulhygiëne* en in verschillende brochures, zooals: HINTZ, *Ist die Mitwirkung des Arztes auf dem Gebiete der Schulgesundheitspflege erforderlich?* e. a. Ook interesseeren Nederlandsche artsen zich uit den aard der zaak minder voor datgene, wat men tegen de dienstregeling heeft ingebracht, en wat meer direct

samenhangt met plaatselijke toestanden en verhoudingen, zoodat ik ook dit weg kan laten en dan blijft er niet veel over.

De sterkste tegenstanders waren de onderwijzers. Ze vinden, dat aan de schoolartsen te veel werk gegeven is, wat niet bij hen hoort en eigenlijk even goed gedaan kan worden door diegenen, die meer direct met school en schoollokalen te doen hebben en bijna geregeld in die lokalen zijn. Men had volgens hun meening beter gedaan, wanneer men het letten op verwarming, ventilatie en verlichting geheel aan de onderwijzers overgelaten had, omdat de arts uit datgene, wat hij ziet gedurende den korten tijd, dat hij in de school is, er zich toch geen goed oordeel over kan vormen hoe de verlichting enz. is op tijden, wanneer hij er niet is. Verder gelooven zij, dat voor die gebreken, welke zoo klein zijn, dat het schoolpersoneel die zelf opheffen kan, men geen arts noodig heeft en zij achten het onwaarschijnlijk, dat men de grootere gebreken, welke aan den magistraat opgegeven moeten worden, eerder wegnemen zal, wanneer ze door een arts, dan wanneer ze door de Commissie, belast met het toezicht op de gebouwen opgegeven worden, waarbij echter opgemerkt moet worden, dat artsen de lokalen met een geheel ander doel onderzoeken dan bouwkundigen.

Ik kreeg bij mijn navragen zoo het idee, dat de meeste argumenten wat overdreven en eenige misschien ook gezocht waren. Het leek mij, alsof de onderwijzers minder aangenaam gestemd waren, omdat ze zich niet vrij meer achten op het terrein, dat zij als het hunne beschouwen. Veel grond kreeg ik voor deze meening, toen een der onderwijzers mij zeide, dat zij toch even goed als artsen konden zien of een kind blind of doof of krom was en of een kind mazelen of roodvonk had, en dat het beter was, wanneer men aan onderwijzers leerde, hoe men op eenvoudige wijze verschillende ziekten erkennen kan. Dat de magistraat met dergelijke argumenten geen rekening gehouden heeft is begrijpelijk.

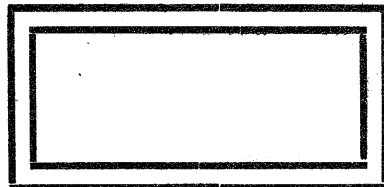
De schoolartsen zijn in functie getreden en hun eerste werk bestaat uit het invullen der gezondheidsformulieren van al de kinderen, welke op de onder geneeskundig toezicht staande scholen gaan. Deze formulieren, waarvan ik U een exemplaar bij insluit, moeten voor April 1899 ingevuld zijn.

Reeds nu komen kinderen met scabies, beginnende scoliose of andere afwijkingen, welke den ouders ontgaan zijn, maar welke de schoolartsen bij hun onderzoek bemerkt hebben, zich op de chirurgische Universiteits-Polikliniek onder behandeling stellen. De ouders dier kinderen hebben een „Mittheilung” (ook van dit formulier sluit ik een exemplaar in) gekregen, dat het kind ziek is en zich onder behandeling moet stellen, en zooals ik vernam, werden ook reeds kinderen naar de polikliniek voor inwendige ziekten en naar die voor oogziekten gezonden. Zooals U ziet, worden hierdoor afwijkingen, die anders òf in het geheel niet òf misschien te laat ontdekt zouden worden, dadelijk behandeld.

Ik geloof, dat ik U thans al het wetenswaardige over de schoolartsquaestie medegedeeld heb. Mocht ik gedurende mijn verdere verblijf hier nog iets te weten komen, wat mij de moeite waard schijnt om U te melden, dan zal ik zulks doen.

Königsberg in Preussen, 8 Augustus 1898.

D. B. BOKS,

GESUNDHEITSSBOGEN

für ..... Sohn — Tochter d .....
 geboren den 18
 geimpft den ..... 18 ..... Schule, seit 18
 wiedergeimpft den 18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Datum und Schuljahr	Allgemeine Constitution	Grösse cm	Gewicht kg	Brustumfang	a) Brust, Bauch, b) Wirbelsäule, Extremitäten c) Hautkrankheiten (Parasiten)	a) Augen, Sehschärfe, b) Ohren, Gehör, c) Mund, Nase, Sprache	Bemerkungen des Arztes, (Vorschläge für Behandlung in der Schule vorkommende Erkrankungen)	Mitteilungen an die Eltern am	Bemerkungen des Lehrers.
S. 18									
Klasse W. 18									
S. 18									
Klasse W. 18									

Bemerkungen zu dem Formular.

Rubrik 1, 3, 4, 9, 10 werden vom Lehrer, die übrigen vom Arzte ausgefüllt. Rubrik 3 und 4 sind halbjährlich (Abrundung auf $\frac{1}{2}$ cm resp. $\frac{1}{4}$ kg) auszufüllen.

Die für den Arzt bestimmten Rubriken sind beim Eintritt in die Schule auszufüllen, (5 und 8 nur, wenn es besonders nöthig erscheint) zu späteren Terminen nur dann, wenn Veränderungen vorkommen.

In Rubrik 2 ist bei tadellosem Gesundheitszustand „gut“, bei ausgesprochenen Krankheitsanlagen oder chronischen Krankheiten „schlecht“, im Uebrigen „mittel“ zu verzeichnen.

Im dem eingeklammerten Raum ist erforderlichen Falls „ärztliche Beobachtung“ zu vermerken.

MITTHEILUNG.

Die von dem Magistrat angeordnete Untersuchung Ihres Kindes
..... hat ergeben, dass dasselbe an
..... leidet.

Für die Gesundheit des Kindes, wie für das Wohl der Schule ist
deshalb .....
dringend erforderlich.

KÖNIGSBERG, den ..... 18.....

Der Rektor.

An
.....
.....
.....

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Het oorspronkelijke recept, dat MARFAN „het best toeleek” (de 220 cM³. moeten 120 zijn) en door zijn, „interne en pharmacie” geleiachtig was bedoeld omdat hij de zaak niet vertrouwd, werd dus verbeterd door een anderen apotheker. Voor wie moet het nu dienen, zoals het daar staat? Een kind van 1 jaar doet er 12 dagen over; een van 2 jaar 6 dagen. Voor zoo langen tijd is echter een emulsie met arabische gom af te keuren, zelfs voor 4 dagen of voor een kind van 3 jaar. Volgens de meest gebruikelijke Nederlandsche toedieningswijze (zie o. a. *Geneesk. Jaarb.*) n.l. 2 dr. voor ieder levensjaar moet een kind van 5 jaar de hoeveelheid hebben van één groote + één dessertlepel + 1/2 theelepeltje in één dosis, een vreemde manier tot tegengaan van braken, en geschikt om tegenzin en geschrei op te wekken, deze aanleidingen tot hoestbuien bij tussis convulsiva. Of wil MARFAN met den leeftijd slechts klimmen in het aantal doses, niet in de grootte van iedere dosis? En dat zegt hij eigenlijk. Physiologisch niet te verdedigen. Of was het recept bedoeld voor meer kinderen? Dan mocht dat wel vermeld zijn; en het zouden dan toch kinderen van één jaar slechts moeten zijn, anders is de hap te groot. „Nergens zegt MARFAN dat niet behoefte ge- „schud te worden” roept Dr. BUNNIK. Als men niet „schudden” onder het recept schrijft, behoefte dat niet meen ik, anders moet men het schrijven. Als er „in donker glas” bedoeld wordt moet men dat er onder schrijven, en niet ergens anders in een tekst. Prof. STOEDER heeft mij dit toegestemd. Twee regels er bij, verder twee regels van de vijf verbeterd door Prof.